

NANONDIRAL WINNDEREYANKEEWAL HAKKEEJE AADE

NAATIRKA

E tuugnaadeko wonde keftingal horma kala neɗɗo e nder besngu aadee e hakkeoji potɗi woni dnaɗɗuudi ndimaague potal e jam e nder aduna,

E tuugnaade wonde ko baasgol heftinde kam e calogol tottude hakkeoji aade ngaddi barondiral e salaare sanndolin nde e nder aduna e kadihuccande adunam mo aade heɗi yamiroore haalde e miiɗɗa de no henanorii ɗum yontii ete kadi yimbe poti jeyde koye mumen ceerta e kulol e baasal sabu aadee yiɗde ɗum,

E tuugnaade wonde ina teeŋti yo hakkeoji aade ndeenire yamiroore laawɗinaande mbele aadee waasaa tonngeede e gullitaagol dowrowol so tawii fawaama kalfaandi kiisndi walla waawnere ɓ urtunde,

E tuugnaade ina teeŋti nde ɓamtatoo ɓiyngu yummaagu hakkunde leyɗeele dimɗ uɗe,

E tuugnaade e nanondiral leyɗeele caaktangal woondoore leyɗeele jowitiiɗe e hakkeoji gadani aadee bayɗi no ndimaagu, teddungal e nder potal rewbe e worbe. Leyɗeele ɗee koddirii e daranaade ɓamtaare renndo e ɓiɓgol fannuji nguurndam moyɗam,

E tuugnaade e wonde leyɗeele dentuɗe jeytiɗe ɗee, e ballondiral e fedde leyɗeele dentuɗe jeyɗe koye mumen pellitii ɓiɓnude horma hakkeoji aade kam e ndimaagu,

E tuugnaade e ɓulngo renndaande ngam tafde hakkeoji aadee kam e ndimaagu, leyɗeele ɗee teeŋtinii nafoore ɓurtunde wonde e pellitgol, ko ndeen batu nguu nanondiri, holliti:

Ngal-ɗoo nanondiral winndere yan keewal jowitiingal e hakkeoji aadee wayi ko no laawol gootol ɓii ngam yettaade leyɗeete mbele yimbe ɓee e renndooji ɗii mbaɗa ɗum e hakkillaaji mum e kala sahaa kadi et e jannginde e nehde mbele ɓamtoo horma hakkeelleji aadee e ndimaagukuule yettaama mbele saree e nder leyɗeele, ciynugol ngol ina foti feeɗe, teskee e yimɓ e fof.

Kuulal gadanal

Innama aadeoji fof poti, ndimɗidi e jibinannde to bannge hakkeoji. Eɓe ngoodi miiɗo e hakkilantaagal ete eɓe poti huufo ndirde e nder ɓ iynguyummaagu.

Kuulal 2

Gooto kala ina waawi hokkunde hoore mum hakkeoji e ndima guuji kaalaadɗi e nanondiralngal tawa alaa paltagol nguru, mbaydi, leñol, ɗemngal, diine, iwdi leydi walla renndo, dañal, jibinande walla kala ngonka.

E ko fawtii heen hay paltoor gooto woodataa e dow yowitaade e dawrugol, ɓaawoore hakkunde leyɗeele fawaade e neɗɗo ummiidɗo leydi

walla neɗɗo mo yowitaaki maa woni pawidɗo yamiroore laawɗinaande waawnde wonde fof.

Kuulal 3

Innama aadee kala ina jogii hakke wuurde, e hakke ndimmagu kam e hakke ndeenka e kisal hoore mum.

Kuulal 4

Hay neɗɗo gooto fotani tonngaade e maccungaa gu maccungaagu e njeeygu aadee ko ko harminaa e no waawi si foraade fof.

Kuulal 5

Hay neɗɗo gooto fotani lepteede walla fiyeede piyle jaltude neɗɗaagu walla koynooje.

Kuulal 6

Neɗɗo kala ina jogii hakke annditireede neɗɗaagu mum e kaayitaaji ñaawaaɗi.

Kuulal 7

Yimbe fof poti e laamu ete poti fotde ndeendka e yeeso laamu. Yimbe fof ina poti fotndeende e reeneede e heedi heedi baawɗo yaɓɓude kule ngal nanondiral yimbe fofina poti reeneede e tooñanngge tawa alaa paltoor.

Kuulal 8

Neɗɗo kala ina jogii hakke wullitaade ñaawoore e leydi mum so tawii o gañaama, o tooñaama walla so hakkeji makko njoolaama. ɗiin hakkeji ina ngannde e laamu e ñaawooje.

Kuulal 9

Hay gooto fotani nanngede sokee walla yaltinee leydi tawa ko e dow mbaawka e belaaɗe.

Kuulal 10

Neɗɗo ina jogii hakke e heɗeede e nder potal e sahaa ñaawoore nde yowitaaki, nde waɗataa heedi-heeda (jinngataa). ñaawooɓe ɓenguurotaako poti ñaawde hakkeji fotdeji neɗɗo fof ko takkaa haa heɓ ni ɗum ñaawore.

Kuulal 11

Kala neɗɗo tuumaaɗo bonannde ina foti reweede haa ko fawaa e mum ko annde ina woodi walla alaa tawa ko ñaawoore laaɗinnaande nde suuɗaaka ñaawi e tawtingol ñaawoɓe luundiiɓe heedɓe banngge ñaaweteeɗo oo.

Hay gooto fawetaake bonnannde walla war ngo tawa nde waɗatee ndee waawa wonde ko teeŋti e mum e yowitaade e laawol leydi walla laawol hakkunde leyɗeele. Ko noon ne hay gooto fawetaake sariya baɗɗo huunde tawa nde waɗetee ndee o jotondiraani heen.

Kuulal 12

Hay gooto yabbetaake, tooñee e nder nguurndam mum, e nder besngu mum e nder jotondiral mum walla neɗɗaagu mum lesɗinee, naange hay gooto e dowlugol mum potaani ñifeede. Neɗɗo kala ina jogii hakke reenaneede ɗee geɗe teeŋtinooji ndimaagumum.

Kuulal 13

Neɗɗo ina jogii hakke yahde ɗo welaa fof e no weliraa fof kam suɓaade hoɗannde mum e nder leydi.

Neɗɗo ina jogii hakke yaltude leydi kala hay so tawii ko ndi makko kam e artude e leydi mum.

Kuulal 14

E sahaa kulol, neɗɗo kala ina jogii hakke yeeuwe moolaare e dañde leydi moolndi ɗum e godde ɗee.

Oo hakke noon waawaa fawaade e warde hoore dogo yeeewa moolɗo ɗum, o waawi fawaade tan ko e jamirooje fedde leyɗeele dentuɗe.

Kuulal 15

Neɗɗo kala ina jogii hakke jeyeeɗe e leydi, woni jogaade ngenndi.

Hay gooto waawaa e dow belaaɗe haɗeeɗe jogaade ngenndi walla waylude ngenn di.

Kuulal 16

Caggal nde neɗɗo dañii duuɓi kelliɗuya so ko o debbo, so ko o gorko faltaa ki leñol, nguru, leydi ono jogi hakke resde maa reseede, o darna fooyre. Ko kambe poti heen hakkeji jowitiiɗi e dewgal so ina humee walla so ina ittee (goorko e dewbo).

Dewgal fawii ko e yiɗɗe resondireebo ɗiɗo bee wonaa ina fawee e waawnere.

Besngo ko kam woni tergal gadanal e nder rendo besngu inajogii hakke ndeenka immoraade e renndo kam e laamu leydi ndii.

Kuulal 17

Kala neɗɗo walla dental yimɓ e ina jogii hakke e jeyal leydi.

Hay gooto fotaani e amdu e waawde haɗeeɗe jeyi mum.

Kuulal 18

Kala neɗɗo ina jogii hakke ndimaagu miiɗo, hakkilantaagal kam e diine. Oon hakke ina roondii ndimaagu waylude diine kam e ndimaagu tabitinde diine mum walla yi yannde mum kañum gooto walla e wondude e woɗɗe. Ngaal tabitinal diine noon ina nona ko ɗuudɗii e ko feeñi fof tawa ko rewnneede e dow jaŋɗe, walla dewal walla jamirooje diina oo.

Kuulal 19

Neɗɗo ina jogii hakke e ndimaagu jogaade miiɗo e saaktude miiɗo mum ɗum firti ko joom mum fotaami hulde feeñinde miiɗo mum walla wiɗtude, heɓde kam e sarde miiɗooji e kabavuuji tawa woɣaaki keeri hakkunde leyɗeele e no sardaa fof.

Kuulal 20

Neɗɗo kala ina jogii hakke e ndimaagu waɗɗe batu walla fedde nde wonaa fitina.

Hay gooto fotaani waawneede jeyeede e fedde alay sago.

Kuulal 21

Neɗɗo kala ina jogii hakke e jeyeede e terɗe gardiiɗe leydi mum. Tawa ko kañum e hoore mum walla tawa ko waabaade e ɓe yimɓe e cuɓii ina njooɗ aŋii leydi sabu joñeede geɗe mum.

Neɗɗo kala ina jogii hakke ardineede walla joñeede geɗe/golle leydi e dow potal.

Muuyaande leydi ndii ko ñiɓgol kalfaandi laamuuji ɗii. Ndiin kalfaandi ñiɓortoo tan sosde wooteeji cuɓoo suɓngo laaɓngo e leydi kala, tawa cuɓotoo ɗo kala ina tottee ndimaagu mum timmungu.

Kuulal 22

Neɗɗo kala e nder renndo ina jogii hakke e ndeen ka renndoyankeewo. ɗumko weltaare hakkeji fagguduyankoj e renndoyan heeji e pina yankooji katojinnaa ɗi e ndimaagu e ɓamtaare aade e dow tuugnaade e ngonka leydi fof.

Kuulal 23

Neɗɗo kala ina jogii hakke liggaade e dow potal hujjiaaji liggeey e ndeenka baasgol gollaade.

Yimɓe fof poti fotde njoɓdi so tawii ɓe potii liggeey.

Kala liggiɗo ina jogii hakke njoɓ di fotndi heen, njondi mbaawndi jogaade mo kaŋko e ɓesngu makko mbele njogoo ngonka moyɣa tedduka.

Njoɓdi ina haani timminireede catiiɗe renndoyankooje.

Neɗɗo kala liggotooɗo ina jogii laawol tafde fedde wullitaare hakkeji liggeey walla yantondirde fedde liggotooɓe mum e pedle godɗe liggotooɓe so tawi eɗe ndenndi ngoɣ aaji e anniya.

Kuulal 24

Neɗɗo kala ina jogii hakke e fooftere walla weltinde ɓernde num walla wooda ɗo haa'ɗni liggeey mum ete kala liggotooɗo ina jogii hakke e fooftere yoɓ eteende.

Kuulal 25

NeƄƄ kala ino foti jogaade hakke nguurndam cemorƄam haa waawaa toppitaade cellal mum, ngonka mum eka Ƅesngu mum haa teerƄti e nguura, koƄlci, safaara e geƄe renndo; omo jogii hakke e ndeenka so tawii o liggaaki, walla o sellaani ma walla o jodtaa de e doole mum, walla kes jooƄiiƄo, naywuƄo walla kala geƄe baasooje wallitde nguura Ƅe pawaaki e bellanteeje.

JibinaaƄo Ƅebbo e sukaaku ina njogii hakke ballal e toppitaagol keeriiƄi. Sukaabe fof, woni a jibinaabe e nder dewgal walla caggal dewgal poti fotde to bannge ndeenka renndoyankeewo.

Kuulal 26

NeƄƄo kala ina jogii hakke jarƄe jarƄe foti wonde ko nde alaa njoƄdi hay sinna ko to arwaniire e gadanal. JarƄe sukaabe ina foti wonde alay sago. JarƄe karallaagal ina foti huƄtidin' de: jarƄe toownde ina foti udditanaade moni kala taw alaa heedi-heeda, tawa ko e baawal mum.

JarƄe foti ko feertinde neƄƄankaagal, Ƅeyda teddin' de hakkeji innama Aadee, heƄde hoore mum. Ina foti waalitde paamondiral, muñundiral, cehilaagalhakkunde leyƄeele e kala senngooji leyƄi walla diineeji, fawitii heen Ƅamtaare golle dowlajji dentuƄi ngam moyƄere ina duumoo.

Jibinaabe ina poti suƄaade hol fannu jarƄe ndokkata sukkaabe mumen.

Kuulal 27

NeƄƄo kala ina waawi e sago mum jeyeede e Ƅamtugol pinal rennde mum, huutoroo ñeeñe e wallitde Ƅamtaare ganndaliyankeewal e kala Ƅure jaltooje heen.

NeƄƄo kala ina jogii hakke ndeenka muuyaaƄe mum to bannge neƄƄankaagal e jawƄi tuugniide e Ƅulgno ganndal, coñce, ñeeñal Ƅe o tafi.

Kuulal 28

NeƄƄo kala ene foti daranaade ñiƄagol hakkeji innama aadee kam e ndi maagu mum to bannge renndo e nder winndere mbele kuule kaalaaƄe ender ngalƄo nanondiral njetto faandaare toƄƄaande nde.

Kuulal 29

Innama aadee ina jogii hujjaaji fayde e renndo ngo ngannduƄaako Ƅamtaare huuƄtidinde neƄƄankaagal makko tan waawi wootde.

E nder kuutorogol hakkeji makko kam e naftorogol ndimaagu makko, moni kala fawaa e mum tan ko Ƅooftogol sarƄiyeeji ngam teerƄtin' de keftingol e nehtanagol hakkejie wodƄe ngam timminde neƄƄarƄ kaagalngam geƄe denndaande kam e ngonka moyƄa kuuƄtidinƄo ngam Ƅañje renndo potal.

Ɖii hakkeji e nguu ndimaagu mbaawa Ƅañeede e dow luundaare paandaalee muuyaabe dowlajji dentuƄi.

Kuulal 30

Hay kuulal gootal gummingal e ngal ɔo nanondiralɔotaani jaggireede ummii ko e leydi, walla dental keeringal, walla neɔɔo keeriiɔo. Hay neɔɔo gooto, walla dental walla leydi potaani jogaade golle tawa faandaare mumen ko firtude hakkeejje e ndimaagu kalaaɔi e nder nanondiral ngal.